

Norske Kvinners
Sanitetsforening

Veileder politisk påvirkningsarbeid

Kommune og fylkestingsvalget 2019

I de små ting frihet

I de store ting enighet

I alle ting kjærlighet

Norske Kvinners Sanitetsforening er Norges største frivillige kvinneorganisasjon med 42.000 medlemmer som arbeider for å skape et trygt og inkluderende samfunn.

Landsmøtet har besluttet at våre prioriterte områder for perioden frem til 2024 er å:

- Fremme kvinners helse og livsvilkår
- Bidra til en trygg og inkluderende oppvekst
- Skape trygge lokalsamfunn

Sanitetskvinnene er til for andre. Våre medlemmer står på skuldrene til sine formødre og bærer videre den stolte arven det er å være del av en organisasjon som er til for andre. Til alle tider har Sanitetskvinnene spurt seg hvem som trenger oss mest. Det har gjort N.K.S. til en organisasjon som ser behovene i sin samtid og retter sin frivillige innsats dit behovet er størst.

Norske Kvinners Sanitetsforening har som formål å bidra til et trygt og inkluderende samfunn ved å aktivisere medlemmene til frivillig innsats innenfor helse- og sosialområdet. N.K.S. har som ambisjon å være landets ledende organisasjon knyttet til utvikling av kvinners livsvilkår. Vi ønsker å posisjonere oss som den foretrukne organisasjonen for de som er opptatt av nettopp kvinners livsvilkår

Denne veilederen er et hjelpemiddel for lokal og fylkesledd i kommende kommune- og fylkestingsvalgkamp. Veilederen består av følgende:

1. Hvorfor politisk påvirkningsarbeid?	2
2. Sanitetskvinnenes fanesaker ved valget.....	3
En styrking av skolehelsetjenesten.....	3
Samarbeid med NAV, frivilligheten som arbeidskvalifiserings- og nettverksarena	3
Samarbeid om oppfølging av voldsutsatte kvinner	4
Styrket fødsels- og barseltilbud i kommunene.....	5
3. Virkemidler i valgkampen	5
4. Kryss kvinner frem.....	7
5. Bistand fra sekretariatet.....	7
Vedlegg: Hvem gjør hva i kommunen og fylkeskommunen?	8
Politisk organisering kommunen	8
Administrativ organisering kommunen	8
Politisk organisering fylkeskommunen.....	8
Om kommune- og regionreformen	8

Hvorfor politisk påvirkningsarbeid?

Innenfor områder som kommunen og fylkeskommunen har ansvar for, er det de folkevalgte som beslutter gjennom å fremme saker i eget parti og sikre flertall for sakene ved behandling. Lokalpolitikk er viktig fordi hver kommune har et stort ansvar og handlingsrom til å prioritere midler og oppfølging innenfor områder som folkehelse, utdanning, integrering og helse og omsorg. Denne myndigheten har de fått gjennom lovgivning innenfor de ulike områdene. Kommunene har ansvar for utformingen og innholdet i tilbudene til innbyggerne. Der Sanitetskvinnene ønsker prioritering av saker innenfor våre innsatsområder, er lokalpolitisk påvirkningsarbeid viktig.

Med 42 000 medlemmer i ryggen

Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 er et lokalvalg i Norge. Ved valget skal det velges representanter til alle fylkesting og kommunestyre i Norge. Valget avholdes 8. og 9 september 2019. I perioden frem til selve valget, er folkevalgte svært opptatt av å sikre god dialog med lokale organisasjoner og få kjennskap til enkeltsaker. Vi er livssynsnøytral

og partipolitisk nøytrale, men det betyr ikke at vi ikke kan engasjere oss politisk for de vi er til for. Mange lokalpolitikere ønsker også innspill til lokale saker som de kan fronte i eget parti og i valgkampen. Det er derfor en stor mulighet til å både påvirke og sette agendaen ved å være aktive overfor politikerne. Sanitetskvinnene er en stor organisasjon med til sammen 42 000 medlemmer. En lokalforening – uavhengig av hvor mange medlemmer man har – har dermed hele organisasjonen i ryggen. Fredrikke Marie Qvam ble kalt «korridorens dronning». Dette fordi hun samlet støtte til viktige saker blant politikere og sørget for

viktige politiske endringer og gjennomslag. Endringer som påvirket livet til enkeltmennesker og sårbare grupper. Som en viktig samfunnspolitisk aktør bærer vi stolt hennes arv videre.

Politisk fokus på, og prioritering av våre kjernesaker, lokalt, nasjonalt og internasjonalt er viktig. I politisk påvirkningsarbeid er det viktig å være bevisst hvem du representerer. Som Sanitetskvinne er det sanitetskvinnenes fanesaker som skal stå i førersetet og det er som sanitetskvinner at vi får gjennomslag for våre saker. Husk også at både lokale politiske partier også påvirker saker som formelt ligger under Stortingets ansvar. Sanitetskvinnene kjenner de lokale behovene; hvilke grupper faller utenfor – hvor er det behov for tettere samarbeid med frivilligheten. Lokalforeningenes pre i en kommunevalgkamp er dermed:

- Nærhet og kjennskap til menneskene som bor i kommunen
- Nærhet og kunnskap om behovene som lokalsamfunnet står overfor
- Nærhet til politikere og administrasjon i kommunen

- Har et aktivitetstilbud og erfaring som er av interesse for kommunepolitikere
- Kan snu seg raskt og har mulighet til å bidra med nye aktiviteter og tilbud på kort varsel
-

Visste du at innbyggere kan kreve å få relevante saker behandlet i kommunestyret dersom:

- minst 2 % av innbyggerne står bak forslaget
- alternativt minimum 300 underskrifter?

<https://www.minsak.no/>

Sanitetskvinnenes fanesaker ved valget

Følgende er eksempler på saker til den kommende kommune- og fylkestingsvalgkamp:

- **Styrket helsesykepleierkompetanse i skolehelsetjenesten**
- **Frivilligheten som arbeids- og nettverksarena – samarbeide med NAV**
- **Styrket fokus på voldsutsatte kvinner og vold i nære relasjoner**
- **Styrket fødsels- og barseltilbud i kommunene**

En styrking av skolehelsetjenesten

De aller fleste i Norge har en trygg oppvekst med gode relasjoner til foreldrene. Men dagens ungdom er mer stresset enn tidligere viser tall fra Oppvekststatus 2015 (en kunnskapssamling gjort av Bufdir/Barne- ungdoms og familiedirektoratet). Økt stress kan ha sammenheng med sterkere individualisme og økt vekt på prestasjoner og suksess – på skolen, i fritidsaktiviteter, i vennerelasjoner og med hensyn til utseende.

Mange jenter har psykiske plager. Det er spesielt mange jenter som er misfornøyde med egen kropp og plages av ensomhet. I 1.klasse på videregående oppgir 1 av 4 jenter at de har depressive symptomer.

Vi vet at psykiske lidelser utvikler seg dersom de ikke behandles. Norske Kvinners Sanitetsforening er opptatt av at det finnes lavterskeltilbud for ungdom som har behov for noen å prate med. Omtrent en av tre jenter og en av fire gutter oppgir at de ønsker og har behov for å snakke med helsesøster om et personlig problem. Helsesøster må være til stede på alle skoler, være lett tilgjengelig. Det må være lett å ta kontakt med hjelpeapparatet dersom man er bekymret for seg selv eller andre. Voksenpersoner som bryr seg og som er tilgjengelige kan spille en avgjørende rolle for barn og unge innen psykisk helse.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle partier til:

- **At skolehelsetjenesten i kommunen møter de nasjonale normkravene**
- **Sørge for at tilbudet dekker behovet**
- **Gi tilstrekkelig midler til å ansette nok helsesykepleiere i skolehelsetjenesten**

Samarbeid med NAV, frivilligheten som arbeidskvalifiserings- og nettverksarena

Mennesker som står utenfor arbeidslivet er mer ensomme enn mennesker som deltar i arbeidslivet. Folkehelsemeldingen lagt frem for Stortinget nå i 2019 beskriver ensomhet som en av vår tids store folkehelseutfordringer. En arbeidsplass er ikke bare der hvor en gjør jobben sin, men også en viktig lærings-, aktiviserings- og sosialiseringarena.

Mennesker som faller utenfor arbeidslivet mister disse viktige fordelene.

Frivillig sektor representerer et nettverk, og er en viktig arena for aktivisering. Vi trenger frivillige hender for å kunne være en viktig samfunnsaktør og ivareta rollen som løftes frem

i flere politiske dokument. For mennesker som er i NAV sine ordninger er tilgang til frivillig sektor kunne bygge nettverk, gi læring, aktivisering, språktrening osv. En slik tilgang avhenger av at det lokale NAV kontor inngår samarbeid med frivillige organisasjoner og bruker frivillig sektor som en viktig kvalifiserings- og nettverksarena.

Sanitetskvinnene oppfordrer alle politiske parti ti lå arbeide for at NAV-kontoret samarbeider med den lokale frivilligheten og oppfordrer klientene å delta på ulike frivillige arenaer.

Samarbeid om oppfølging av voldsutsatte kvinner

Vold mot kvinner er et brudd på grunnleggende menneskerettigheter og er en av vår tids største likestillingsutfordringer. Volden kan være av fysisk, psykisk, økonomisk og seksuell karakter. Vold mot kvinner er et fenomen som rammer kvinner i alle aldre og samfunnslag.

Man antar at mellom 75.000 – 150.000 mennesker lever med vold i nære relasjoner. Slik type vold rammer i hovedsak kvinner. Selv om også menn blir utsatt for vold, er det kvinner som blir utsatt for den groveste og mest systematiske volden. Vold mot kvinner er ikke bare et juridisk problem, et likestillingsproblem eller et rettighetsproblem. Vold mot kvinner er et folkehelseproblem.

Kommunene har et lovpålagt ansvar for arbeide for å både forebygge og avdekke vold, samt sørge for å følge opp voldsutsatte. I vårt arbeid ser vi dessverre at det er store geografiske forskjeller på hvilket tilbud disse kvinnene får. i sine kommuner. Forskning viser at kommunale handlingsplaner for hvordan voldsarbeidet skal gjøres og styrkes er avgjørende for å møte disse utfordringene.

I tillegg vet vi at flere tusen kvinner blir utsatt for vold under graviditeten. De kommunale helsestasjonene er pålagt å spørre gravide om de er utsatt for vold. Likevel oppgir hele 11% av jordmødrene at de ikke spør. En av årsakene var at kommunene mangler rutinger for hva som skal gjøres dersom kvinnen sier ja. Også små brøkestillinger gjør at jordmødre ikke opplever å ha tid til å ta opp vold med de gravide. I tillegg var årsaker som manglende kunnskap om temaet og brøkestillinger nevnt.

Sivilsamfunnet og frivillig sektor kan supplere hverandre i tilbud for voldsutsatte kvinner. Det er derfor viktig at kommunene oppfordres til samspill med frivillig sektor for at voldsutsatte skal få et så godt tilbud som mulig. Det finnes i dag ingen nasjonale etablerte ordninger for å ivareta og hjelpe kvinner som har bodd på krisesenter og som skal reetablere livet sitt. Sanitetskvinnene har utviklet et tilbud som kalles «Ressursvenn» hvor voldsutsatte kvinner får støtte og veiledning av frivillige til å etablere nettverk, finne bolig og ellers etablere livet på nytt. Vi ber om at kommunen tar initiativ til å til å etablere Ressursvenn som en ordning mellom krisesenteret og sanitetsforeningen.

For å møte kravene til kommunene for å forebygge, avdekke og hjelpe voldsutsatte kvinner krever Sanitetskvinnene:

- Kommunene må utarbeide og etablere klare planer for forebyggende voldsarbeid
- Kommunene må utarbeide og implementere rutiner for avdekking og oppfølging av voldsutsatte , kvinner

- Kommunene må samarbeide med frivillig sektor i arbeidet med å sikre et godt ettervern for voldsutsatte kvinner i en sårbar fase.

Styrket fødsels- og barseltilbud i kommunene

Sanitetskvinnene har vært opptatt av fødsel- og barselomsorgen i over hundre år. Dette er en av de aller viktigste sakene i den kommunale helse- og sosialtjenesten. Dessverre ser vi en negativ utvikling innenfor feltet – både nasjonalt og lokalt. På knappe 40 år har antall fødeavdelinger gått fra 160 til 45. Antall barnefødsler derimot har holdt seg nesten stabilt. Antall transportfødsler øker, samtidig som at vi har mange ambulanser uten jordmor tilstede. Stadig flere sykehus planlegger å skrive ut kvinner knappe 6 timer etter fødselen. Samtidig ser vi at det kommunale hjelpeapparatet som skal ta mot disse kvinnene svekkes og flere steder bygges ned. De geografiske forskjellene på tilbudet kvinnene får (og ikke får) er alarmerende store. Vi mangler hele 1000 jordmødre i distriktene for å i det hele tatt ha et tilfredsstillende helsetilbud innenfor fødsel- og barselomsorgen.

Vi har arbeidet nasjonalt med denne problemstillingen, og har oppdaget et annet stort problem: at nasjonale myndigheter mangler oversikt over eksisterende tilbud i landets kommuner. Vi vet at det er store lokale forskjeller, men ikke hvor store – og i hvilke kommuner underdekningen er størst. At kvinner og nyfødte barns liv og helse blir et sjansespill for hvilken kommune du bor i er en uverdigg situasjon.

Vi har behov for en massiv styrking av landets fødsel- og barselomsorg, og sanitetskvinnene Norge over bør kreve i sine kommuner:

- at politikerne kartlegger dagens fødsel- og barseltilbud i sin kommune
- At krav om jordmødre i ambulanser (ved lengre enn 90 minutters reisevei) oppfylles av kommunen
- At man har tilgang til fødestue/klinikk i rimelig nærhet
- At kommunen møter normkravet for antall ansatte jordmødre i sin kommune

Virkemidler i valgkampen

Hvordan få budskapet ut? Under følger punktvis en kort oversikt over hvilke virkemidler som kan brukes i politisk påvirkningsarbeid.

- A. Hva er behovene i ditt lokalsamfunn? Folkehelseinstituttet har utarbeidet status for de største folkehelseutfordringene på kommune- og fylkesnivå. Bruk denne kunnskapen i møte med politikerne når dere fronter saker dere er opptatt av. F eks.
«folkehelseprofilen for x kommune viser at unge i vår kommune har høyere psykiske utfordringer enn landsbasis. Hvordan vil dere arbeide med å styrke unges psykiske helse?»

Her kan du lese mer om folkehelseutfordringene. <https://www.fhi.no/hn/helse/>
Hente ut folkehelseprofiler for din kommune <https://www.fhi.no/hn/helse/folkehelseprofil/>

- B. Kartlegg status for hvordan kommunen din har planer og tilstrekkelig kompetanse.
- C. Hva mener partiene og enkeltpolitikere om saken du er opptatt av?
- Sjekk nettsider for lokalpolitisk partiprogram eller ring og spør. Snakk med lederne for partigruppene og leder av komiteen som har ansvar for saken.

- Kan ungdomsrådet eller eldrerådet bistå med draghjelp? Finnes det noen fagpersoner i administrasjonen som kan gi råd om hvordan dere bør gå frem?
- D. Invitert lokalpolitikere til egne arrangementer og møter. I perioden frem til valget er politikerne tilgjengelige og ønsker tettere dialog med lokale organisasjoner som har kunnskap og som kan bidra i samarbeid med kommunen.
- E. Send brev til kandidater på listene til de ulike partiene
 - Sanitetskvinnene ønsker å utfordre kandidatene som stiller til valg om NKS fanesaker (se kapittel 2). Skriv brev til en eller flere kandidater fra hvert parti, hvor dere formidler våre fanesaker og utfordrer dem til å sikre at det legges til rette for at sårbare mennesker får det bedre ved at NKS fanesaker blir prioritert politisk.
- F. Inviter toppkandidater til møte i Sanitetsforeningen din
 - Agenda:
 - Vis fram den viktige frivillige jobben vi gjør
 - Fortell om våre fanesaker
 - Husk alltid å inviter lokalmedia til møtene.
 - Når dialogen er etablert på en uformell måte blir det lettere å ta kontakt senere.
- G. Leserinnlegg og kronikker inn i lokalavisene
 - Det er viktig å engasjere politikerne i våre fanesaker under valgkampen. Kandidatene bør både få kunnskap i hvordan situasjonen er, samt de løsningene vi mener bør fremmes. I tillegg bør de gjøres oppmerksomme på frivillighetens rolle.
 - Under medlemsnett kan du finne kronikker som dere kan selge inn lokalt, både i lokalavisene og dele i sosiale medier. Leserinnlegg og kronikker bør bearbeides ved å supplere med lokal fakta/inngang. Dette styrker budskapet og troverdigheten.. Send gjerne innlegg som åpne brev til konkrete politikere eller politiske partier.
 - Send kronikken på mail til redaksjonen i lokalavisen, eller del den gjennom sosiale medier. Noen lokalaviser har også debattsider, der kan også kronikken publiseres.
- H. Vær tilstede på valgmøter og utfordr kandidatene
 - Det blir alltid lagt merke til dersom det stilles spørsmål direkte til politikerne og utfordrer dem. Du kan bruke fanesakene og spørre hvordan de ulike kandidatene tenker å sikre fokus på disse. Kommunestyrene og deres komiteer har åpne halvtimer hvor innbyggerne kan stille spørsmål til politikerne. Følg på med på kommunens hjemmesider.
- I. Snakk med politikerne som står på stand eller driver valgkamp lokalt
 - Stopp og ta en prat med politikere på stand og de du ser i gata. Alle liker at noen engasjerer seg.
- J. Lag et stunt i løpet av valgkampen
 - Ha for eksempel en stand hvor du gir informasjon om foreningen din, verver medlemmer og forteller hvilke budskap som er viktige for Sanitetskvinnene i valgkampen.
- K. Bruk sosiale medier aktivt
 - Både Facebook, twitter og foreningens egen nettside er gode arena for å spre budskap.

Netthets og sjikane er et stort problem i den poliske dialogen på sosiale medier, og særlig kvinner er utsatt for trusler og mobbing. Å være sanitetskvinne, er å være en god rollemodell; Snakk alltid sak (og ikke person), opptre høflig og respektfullt i all dialog.

- Følg med på den lokale valgkampen og kommenter gjerne politiske innspill, men husk, vi er ingen politisk organisasjon, men en lokal humanitær livssynsnytral organisasjon. Derfor er det viktig at vår stemme er for de vi er til for.

1. Kryss kvinner frem

Bare 28 % av kommunene har kvinnelig ordfører. 39 % av kommunestyrene består av kvinner. Vi ønsker flere dyktige kvinner som fremmer våre saker inn i maktposisjoner. Valgloven gir mulighet til å øke en bestemt kandidat sannsynlighet for å bli valgt gjennom kumulering i kommune- og fylkestingsvalg. Dette gjøres ved å gi kandidater på selve stemmeseddelen en personstemme – sette et merke ved kandidatens navn. Man kan også sette opp nye navn – såkalte slengere.

2. Bistand fra sekretariatet

Under medlemsnett - aktivitet - kan du finne følgende:

- Artikler som kan benyttes som utgangspunkt for leserinnlegg
- Kronikker og leserinnlegg som allerede er publisert nasjonalt som kan benyttes som utgangspunkt lokalt.
- Kontaktperson i sekretariatet: Brit Olsson – 911 92 811

Dersom du trenger bistand, råd eller tips, ta endelig kontakt så bistår vi gjerne.

Lykke til!

Vedlegg: Hvem gjør hva i kommunen og fylkeskommunen?

Politisk og administrativ organiseringen av kommuner og fylkeskommuner i Norge varierer. Sjekk kommunes/fylkeskommunes nettsider.

Politisk organisering kommunen

Ordfører

Den politiske lederen i kommunen, som oftest et fulltidsverv. Ordfører er leder formannskapet og kommunestyret. Ansvarlig for sakslista til møtene. Bindeledd mellom politikere og administrasjon.

Kommunestyret

Kommunens øverste organ som velges hvert fjerde år. Trekker opp hovedlinjene i den politikken som skal føres. Fordeler pengene kommunene har til rådighet.

Formannskapet

Er kommunestyrets arbeidsutvalg. Partiene er representert proporsjonalt i forhold til representanter i kommunestyret. Står for den daglige politiske ledelsen av kommunen.

Lovpålagte utvalg

Kommunestyret er delt inn i komiteer/utvalg som legger frem anbefalinger for kommunestyret. Det er ulik organisering men innenfor de store fagområdene kommunen har ansvar for som for eksempel helse og sosial, skole og oppvekst og samferdsel. Leder av komitee/utvalg er viktige kontaktpunkter for å sette dagsorden og påvirkning.

Øvrige utvalg.

Kommunene står fritt til å organisere øvrig utvalg for å sikre bedre representasjon og kompetanse i sakene. Eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er lovpålagt. Noen kommuner har frivillighetsråd, og integreringsråd. Disse utvalgene gir råd til den ordniære kommunestyrebehandlingen og er svært viktige. Har ikke i din kommune et frivillighetsråd, kan det være et godt initiativ for å sikre at kommunen samordner initiativ med de frivillige organisasjonene.

Administrativ organisering kommunen

Rådmann/administrasjonssjef

Har ansvaret for at sakene som skal legges fram for politisk behandling, er forberedt på en forsvarlig måte. Øverste ansvarlig for all saksbehandling.

Administrasjon (seksjon/etat)

Ansvar for konkrete fagområder. Saksbehandler søknader. Sentralbordet har god oversikt og kan hjelpe deg med å nå personen som jobber med området du er opptatt av.

Politisk organisering fylkeskommunen

Fylkesordfører er øverste politiske leder, og leder fylkestinget som er det øverste folkevalgt organ, Fylkesutvalget står for den daglige politiske ledelsen. Fylkestinget er delt inn i komiteer som behandler saker før de går til fylkestinget innenfor de områdene som fylkestinget har delegert ansvar for: videregående skole, kultur/kulturminne, samferdsel, tannpleie etc.

Om kommune- og regionreformen

Fra 2020 erstattes fylkeskommunene av de nye regionene og flere kommuner skal slås sammen. Mange har allerede startet sammenslåingen. Valget i 2019 skal gjennomføres som om grenseendringene allerede er gjennomført. Dette gjelder alle kommuner og fylkeskommuner som er omfattet av sammenslåinger, grensejusteringer og delinger. Man stemmer dermed etter den nye kommune- og fylkesinndelingen, som trer i kraft fra 1. januar 2020. For eksempel betyr det at innbyggerne i Akershus, Buskerud og Østfold skal velge sine representanter til fylkestinget i nye Viken fylkeskommune.